

APRECIEREA EFICIENȚEI CHELTUIELILOR PUBLICE PRIN INDICATORII SOCIALI AI CALITĂȚII VIEȚII

Margareta BRADU

Catedra Economie Generală și Relații Economie Internaționale

Le concept de qualité de la vie constitue le support des représentations contemporaines du développement socio-économique d'une communauté. Dans la société contemporaine la qualité de la vie représente une des fonctions essentielles de l'économie et de la politique sociale, et elle dirige les dépenses publiques au bénéfice de l'homme et de la société.

Dans la stratégie nationale du développement pour les années 2008-2011, il est stipulé que « l'Objet fondamental de la stratégie c'est la création des conditions favorisant l'amélioration de la qualité de la vie de la population et visant la création du fondement pour une croissance durable et constante de l'économie ».

Conceptul *calitatea vieții* constituie suportul de bază al reprezentărilor contemporane despre dezvoltarea socioeconomică a unei comunități.

În societatea contemporană calitatea vieții reprezintă una dintre funcțiile orientative ale economiei și politicii sociale, care direcționează cheltuielile publice pentru binele omului și al societății.

În Strategia Națională de Dezvoltare pe anii 2008-2011 se stipulează că „obiectul fundamental al Strategiei este crearea condițiilor pentru îmbunătățirea calității vieții populației, pentru consolidarea fundamentului spre o creștere economică robustă, durabilă și inclusivă” [1].

Dar atunci când încercăm să evaluăm nivelul calității vieții specific unei anumite țări, principala problemă este următoarea: prin care indicatori, sau care sunt criteriile de evaluare a acestui nivel?

Până în deceniul al șaselea secolul trecut, majoritatea preocupărilor în domeniul aprecierii calității vieții reveneau indicatorilor economici, cum ar fi creșterea veniturilor pe locuitor din Produsul Intern Brut, venitul disponibil, creșterea venitului național ș.a., dar acești indicatori nu reflectă întocmai calitatea vieții în ansamblul ei.

Mai târziu s-a dovedit faptul că preocupările strict economice reflectă calitatea vieții mai mult din punct de vedere material și nu iau în considerație „ființa umană”, cu aspirațiile și așteptările sale de a simți o schimbare spre „mai bine”, de a se simți mai confortabil și mai protejat din partea societății și a statului, odată cu îmbunătățirea stării sale materiale. Din acest motiv, fără a omite rolul important al indicatorilor cu caracter economic, în domeniul cercetării calității vieții au început să apară tot mai frecvent și indicatorii sociali.

Elaborarea indicatorilor sociali a fost motivată de necesitatea de a se crea o formă de măsurare socială capabilă să evalueze, în mod practic, nivelurile de bunăstare socială și efectele condițiilor economice asupra populației, evaluând, în același timp, gradul de succes al programelor sociale cu caracter guvernamental.

Complexitatea tendințelor dezvoltării sociale implică măsurarea sau evaluarea dimensiunilor cantitative și calitative ale proceselor demografice, ecologice, sociale și culturale, în strânsă legătură cu satisfacțiile și insatisfacțiile membrilor comunității sau ale societății.

Existența unui sistem complex de indicatori sociali permite o evaluare mai pertinentă a stării sistemului social, care are o influență considerabilă întru satisfacerea nevoilor colective legate de protecția, siguranța și bunăstarea indivizilor.

Majoritatea indicatorilor sociali sunt măsuri obiective, care implică constatarea unor stări sau condiții sociale. Indicatorii subiectivi sunt măsuri subiective, înregistrate prin intermediul interviurilor în legătură cu aceste stări sau condiții sociale. Atunci când anchetele întreprinse au un caracter riguros, indicatorii sociali care rezultă din ele sunt considerați mai obiectivi decât cei care rezultă din statistică.

Indicatorii sociali pot fi priviți ca un izvor de informare și orientare pentru factorii de decizie, pentru comparația obiectivelor propuse cu rezultate efective obținute, inclusiv cu starea de satisfacție (insatisfacție) resimțită de populație ca beneficiar direct al programelor sociale elaborate la nivel național. Din acest punct de vedere, principalele funcții ale indicatorilor sociali sunt următoarele:

a) **De constatare a stării sociale** prezente prin măsurarea comparativă a efectelor programelor de politică socială elaborate atât în trecut, cât și în prezent.

Dacă încercăm să aplicăm această funcție a indicatorilor sociali la Republica Moldova, am putea menționa rezultatele investigațiilor publicate (noiembrie 2006), unde la întrebarea „Cum este viața Dvs. în prezent, comparativ cu cea de acum un an?” răspunsurile au fost următoarele:

 Tabelul 1

(în %)

	Noiembrie 2001	Noiembrie 2002	Noiembrie 2003	Noiembrie 2004	Noiembrie 2005	Noiembrie 2006
Mai bună (mult mai bună + ceva mai bună)	29	29	33	31	25	29,2
Aproximativ la fel	48	52	48	50	59	50,4
Mai proastă (mult mai proastă + ceva mai proastă)	22	18	19	17	16	19,3
NS/NR	1	1	1	2	1	1,1

Sursa: Barometrul de Opinie Publică – noiembrie 2006, p.111

După cum observăm, pe parcursul ultimilor cinci ani schimbările în aprecierile calității vieții cetățenilor nu s-au prea orientat cu mult „spre bine”, ceea ce înseamnă că creșterea economică ce s-a realizat în această perioadă nu a prea influențat și creșterea calității vieții populației.

b) **De evaluare a performanțelor** realizate, a stării în raport cu etaloanele (standardele) apreciate drept optime.

Indicatorii sociali din aceeași sursă denotă că cetățenii Republicii Moldova au rămas, în majoritate, „nici mulțumiți, nici nemulțumiți” de situația economică din Moldova. Doar la începutul reformelor economice toată populația republicii a așteptat schimbări spre „mai bine” în urma tuturor transformărilor social-economice care aveau să fie îndeplinite. La întrebarea „Cât de mulțumiți sunteți de situația economică actuală din Moldova?” răspunsurile au fost următoarele:

 Tabelul 2

(în %)

	Noiembrie 2001	Noiembrie 2002	Noiembrie 2003	Noiembrie 2004	Noiembrie 2004	Noiembrie 2006
Foarte mult	1	1	1	1	1	2,4
Destul de mult	20	11	8	15	9	14,3
Nici mulțumit, nici nemulțumit	-	36	34	29	36	33,1
Nu prea mulțumit	51	34	37	36	34	28,6
Deloc mulțumit	11	15	16	17	16	18,6
NR/NR	17	3	4	2	4	3

Sursa: Barometrul de Opinie Publică – noiembrie 2006, p.109

Dacă pretindem să scrutăm viitorul, prin perspectivele Strategiei Naționale de Dezvoltare pe anii 2008-2011, constatăm că „spiritul și viziunea aspiră la apropierea Republicii Moldova de standardele europene și, astfel, la atingerea obiectivului de integrare europeană. Toate direcțiile prioritare de dezvoltare stabilite de Strategie urmăresc ajustarea politicilor naționale relevante la cele europene” [2].

În urma investigației sus-numite, indicatorii sociali conturează cele mai principale probleme pe care societatea trebuie să le soluționeze în primul rând, pentru a iniția integrarea în Europa.

La întrebarea „Când vă gândiți la procesul de integrare europeană a Republicii Moldova, care din aceste obstacole îl considerați cel mai serios?” Barometrul semnalează următoarele rezultate:

- situația economică – 32,7%;
- corupția – 22,0%;
- capacitatea insuficientă a guvernării de a face față situației – 17,0%;
- conflictul din stânga Nistrului – 16,4%;
- altceva – 0,8%;
- nu știu/non-răspuns – 11,1%.

În acest context ne rămâne doar să sperăm că Guvernul nou-numit va fi în stare să facă față situației conformându-se cerințelor europene.

c) **De comparație a efectelor** unor programe sociale, din perspectiva nevoilor, aspirațiilor și valorilor populației beneficiare.

Această funcție a indicatorilor sociali este foarte bine reflectată în răspunsurile la întrebarea: „Ce vă îngrijorează cel mai mult în prezent?” În primul rând, sărăcia – 35,0%; prețurile – 24,6%; viitorul copiilor – 10,6%; șomajul – 10,5%; corupția – 5,2%, criminalitatea și infracțiunile – 4,3% [3].

d) **De anticipare a unor direcții de viitor.** Perspectiva în viitor am putea s-o intuim după răspunsurile la întrebarea „Cum credeți că veți trăi peste un an?": mult mai bine – 6,0%; mai bine – 29,7%; mai prost – 40,0%, mult mai prost – 4,8% [4].

Luând în considerație funcțiile indicatorilor sociali de apreciere a calității vieții, considerăm că pentru ca marea parte a societății să fie „satisfăcută” de politica socială a Guvernului, acesta trebuie să influențeze opiniile populației prin schimbări calitative în sfera socială, utilizând mai eficient finanțele publice.

Cheltuielile publice destinate acțiunilor social-culturale își au originea recentă în ideologia politico-economică intervenționistă, apărută în America după cel de-al doilea război mondial, așa-numita doctrină a statului bunăstării.

Obiectivele autorității publice într-un astfel de stat sunt asigurarea unui venit minim, susținerea cetățenilor aflați în situații defavorizante (cum ar fi boala, bătrânețea, șomajul), garantarea unui nivel de trai bun pentru întreaga populație, în raport cu o anumită listă de servicii și minimizarea efectelor unor evenimente ce implică riscuri sociale. Aceste servicii sunt puse la dispoziția membrilor societății în mod gratuit sau la un preț mic, fie sunt acordate alocații, pensii, ajutoare și alte indemnizații, prin intermediul cărora populația să-și poată permite un standard de viață decent.

În țările dezvoltate, pentru asigurarea acestor facilități se utilizează până la 50% din venitul național.

Factorii ce influențează volumul cheltuielilor publice sunt de natură demografică, economică, socială, istorică și politică.

Analiza eficienței cheltuielilor publice se poate face raportând eforturile financiare la efectele măsurabile ale finanțării de către stat a unor obiective de interes public, dar în acest caz avem în vedere indicatorii economici.

Ca metodă de evaluare socială a eficienței cheltuielilor publice poate fi:

– analiza de tip *cost-beneficiu*: De exemplu, în învățământ, care este un indicator deosebit de important în calitatea vieții, eficiența cheltuielilor publice constă în compararea cheltuielilor pentru învățământ cu beneficiile obținute de cei instruiți. Se consideră că pe măsura creșterii gradului de instruire și calificare cresc și câștigurile realizate de individ pe parcursul întregii vieți;

– analiza de tip *cost-eficacitate* (nu este o evaluare monetară, ci una realizată pe baza unui indicator în prealabil). De exemplu, cheltuielile publice pentru sănătate sunt apreciate ca eficiente în cazul în care ele contribuie la sporirea calității vieții populației din contul ameliorării sănătății, garantării unui acces mai larg la deservirea medicală, creșterii satisfacției pacienților și diminuării nivelului de cheltuieli;

– *metode multicriteriale* (atunci când există o multitudine de criterii, imposibil de restrâns prin elaborarea unui indicator sintetic).

Această metodă de evaluare poate fi utilizată pentru aprecierea gradului de satisfacție a populației vizavi de mai mulți factori sociali care influențează calitatea vieții, cum ar fi: locuința, educația și alții. La întrebarea „Cât de mulțumiți sunteți de ...” răspunsurile (Destul de mulțumit/Foarte mulțumit) au fost următoarele:

Tablelul 3

(în %)

Factorii sociali	Noiembrie 2001	Noiembrie 2002	Noiembrie 2003	Noiembrie 2004	Noiembrie 2004	Noiembrie 2006
Asistența medicală	10	13	16	22	21	28,6
Locuință	61	61	65	59	58	65,0
Transporturi	40	42	46	45	48	52,5
Educația copiilor	-	-	52	45	46	50
Serviciul DVS	22	18	21	18	21	14,6
Curățenia și îngrijirea localității	23	21	29	32	25	35,7

Sursa: Barometrul de Opinie Publică – noiembrie 2006, p.111

Aici avem un șir de indicatori care nu pot fi grupați într-un indicator sintetic, dar care ne oferă o informație destul de concretă privind mai mulți indicatori ai calității vieții. Din rezultatele sondajului putem conchide că, în pofida eforturilor depuse de Guvern în domeniul educației, totuși jumătate din respondenți nu sunt mulțumiți de nivelul educației copiilor. Aici influențează nu doar volumul cheltuielilor publice, dar și numărul de copii lăsați fără tutela de părinții plecați peste hotare. Migrația forței de muncă ar fi un indicator nou în calitatea vieții, de rând cu „calitatea condițiilor de muncă” ș.a.

Pentru a obține o eficiență mai înaltă în utilizarea fondurilor publice, care poate fi evaluată prin indicatorii sociali ai calității vieții, este necesară nu doar dimensionarea și repartizarea judicioasă a acestora pe destinații, dar și stimularea beneficiarilor prin noi metode de finanțare și gestionare sau prin alte instrumente specifice care ar duce la îmbunătățirea calității vieții.

Pentru ca eficiența cheltuielilor publice să fie mai înalt apreciată de membrii societății, este necesar ca la estimarea, determinarea structurii și dimensionarea acestora să se ia în calcul următoarele obiective, care au o mare importanță pentru calitatea vieții:

- stabilirea priorității în sfera ocrotirii sănătății și în învățământ în dependență de indicatorii demografici și menținerea elasticității acestor cheltuieli;
- ajustarea cheltuielilor la noile condiții, create în urma reformelor structurale;
- raționalizarea cheltuielilor pentru întreținerea administrației publice centrale și locale în condițiile diminuării pârgurilor administrative în dirijarea economiei și direcționarea resurselor eliberate spre sfera socială;
- perfecționarea structurii bugetului de stat și schimbarea accentului de formare a veniturilor atât din impozite, cât și din alte surse;
- asigurarea transparenței cheltuielilor finanțelor publice din totalitatea surselor de finanțare;
- utilizarea indicatorilor sociali în procesul de întocmire a bugetului național public.

Referințe:

1. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2007. - Nr.18-20. - P.6.
2. Ibidem.
3. Barometrul de Opinie publică Republica Moldova, 2006, noiembrie, p.17.
4. Ibidem, p.21.

Prezentat la 15.04.2008